

VERS UN CODE DE L'EXÉCUTION DES PEINES LA COMMISSION CODE DE L'EXÉCUTION DES PEINES

Alexia Jonckheere et Eric Maes
Co-présidents de la Commission

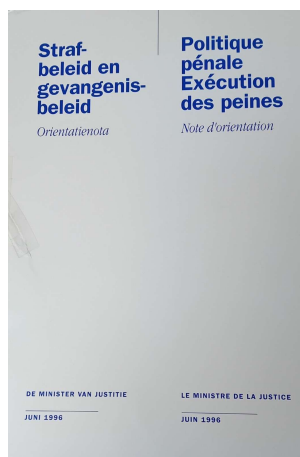
Présentation au Colloque du 25 novembre 2024
Réformes et innovations en matière pénitentiaire
UCLouvain Saint-Louis Bruxelles

1

DE CLERCK – ORIËNTATIENOTA 1996

Verwijzing naar diepe legitimiteits- én **legaliteitscrisis**

→ Aankondiging fundamenteel wetgevend initiatief gevangeniswezen (interne/externe rechtspositie)

2.1 Ontwerp „Beginselenwet gevangeniswezen en tenuitvoerlegging van vrijheidsbenemende sancties”

België kent, in tegenstelling tot onze buurlanden, slechts een zeer summiere wettelijke basis voor de strafuitvoering en het penitentiair regime.

Er zijn enkele disparate, vaak verouderde bepalingen in het Strafwetboek en in het Wetboek van Strafvordering, en er is de wet Lejeune. De normering van de strafuitvoering en het penitentiair regime is evenwel in hoofdorde een aangelegenheid van de uitvoerende macht en de penitentiaire administratie gebleven.

Dat is een scheefgegroeide situatie.

Zo kan men terecht vragen stellen bij de al enkele jaren geldende praktijk dat de minister van Justitie, op grond van een eenvoudige omzendbrief over de voorlopige invrijheidstelling met het oog op genade, de door de rechterlijke macht uitgesproken straffen *de facto* omzet in kortere straffen.

En dat is zeker niet het enige voorbeeld.

Het is hoog tijd dat de wetgever de hele materie globaal regelt en de grenzen bepaalt

44

waarbinnen de uitvoerende macht kan optreden. Daartoe is een voorontwerp van beginselenwet gevangeniswezen en tenuitvoerlegging van vrijheidsbenemende sancties nodig.

Professor Lieven DUPONT, die naast strafrecht ook penologie en penitentiair recht doceert aan de K.U. Leuven, zal zo'n ontwerp voorbereiden. Bij zijn werkzaamheden zal hij uiteraard de gerechtelijke autoriteiten, de penitentiaire administratie en andere belanghebbenden raadplegen.

Heel wat gevangenisregels zijn onderling tegenstrijdig. Vooral circularies werden nooit opgeheven en zijn niet conform recentere, vaak zelfs hogere rechtsbronnen. Nu al wordt volop gewerkt aan het ordenen van de bestaande regelgeving, wat een noodzakelijke stap is in het proces naar een beginselenwet.

2

WETGEVENDE INITIATIEVEN/REALISATIES 19^E EEUW

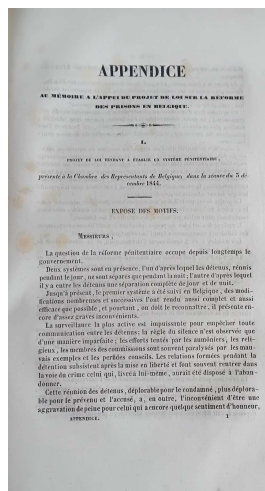
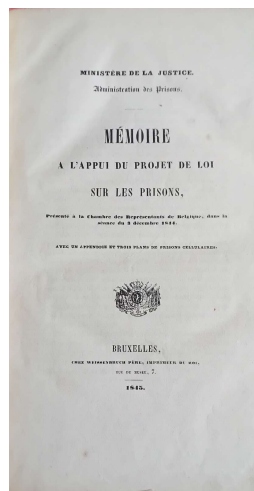
In het verdere verleden reeds de ambitie om het gevangenisregime formeel-wettelijk te onderbouwen

- Wetsontwerp 3 december 1844 → *Mémoire à l'appui...*, Ducpétiaux, 1845
- Voorontwerp van wet 1854
- Wet 4 maart 1870 – vervangen door wet 1 mei 1913 (afgeschaft door Basiswet)
- Wet 31 mei 1888 (Lejeune)
- *Réglement général* 30 september 1905 → later KB 21 mei 1965

3

WETGEVENDE INITIATIEVEN/REALISATIES 19^E EEUW

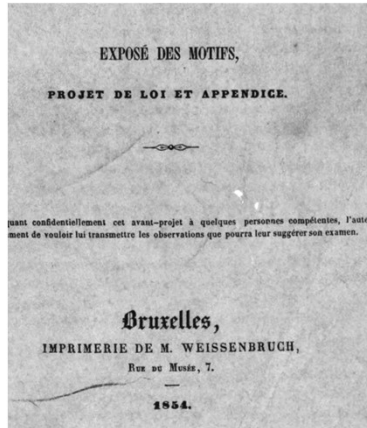
- Wetsontwerp 3 december 1844 → *Mémoire à l'appui...*, Ducpétiaux, 1845

4

WETGEVENDE INITIATIEVEN/REALISATIES 19^E EEUW

- Voorontwerp van wet 1854

EXPOSÉ DES MOTIFS

DE L'AVANT PROJET DE LOI SUR LE RÉGIME DES PRISONS.

L'avant projet de loi sur le régime des prisons est divisé en dix chapitres qui se rapportent respectivement aux objets suivants :

- 1° Régime général des prisons (art. 1 à 9);
- 2° Maisons de police municipale et de passage (art. 10 à 15);
- 3° Maisons d'arrêt et de sûreté (art. 16 à 22);
- 4° Prisons pour peines (art. 23 à 32);
- 5° Maisons d'éducation correctionnelles (art. 33 à 37);
- 6° Maisons pénitentiaires agricoles (art. 38);
- 7° Libérations conditionnelles (art. 39 à 45);
- 8° Détentions supplémentaires (art. 46 à 48);
- 9° Patronage (art. 49 et 50);
- 10° Dispositions générales et transitoires (art. 51 à 55).

5

WETGEVENDE INITIATIEVEN/REALISATIES 19^E EEUW

- Wet 4 maart 1870 – vervangen door wet 1 mei 1913 (afgeschaft door Basiswet)

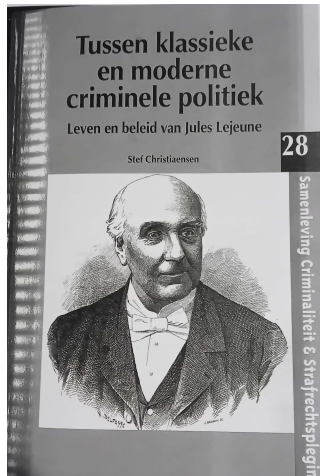
TABLE DES RÉDUCTIONS DE PEINES

NOM	PEINE VIGILANT PAR UNE ANNEE		PEINE VIGILANT UNE ANNEE	
	ANNEE	PEINE	ANNEE	PEINE
1	1	1	1	1
2	2	2	2	2
3	3	3	3	3
4	4	4	4	4
5	5	5	5	5
6	6	6	6	6
7	7	7	7	7
8	8	8	8	8
9	9	9	9	9
10	10	10	10	10
11	11	11	11	11
12	12	12	12	12
13	13	13	13	13
14	14	14	14	14
15	15	15	15	15
16	16	16	16	16
17	17	17	17	17
18	18	18	18	18
19	19	19	19	19
20	20	20	20	20
21	21	21	21	21
22	22	22	22	22
23	23	23	23	23
24	24	24	24	24
25	25	25	25	25
26	26	26	26	26
27	27	27	27	27
28	28	28	28	28
29	29	29	29	29
30	30	30	30	30
31	31	31	31	31
32	32	32	32	32
33	33	33	33	33
34	34	34	34	34
35	35	35	35	35
36	36	36	36	36
37	37	37	37	37
38	38	38	38	38
39	39	39	39	39
40	40	40	40	40
41	41	41	41	41
42	42	42	42	42
43	43	43	43	43
44	44	44	44	44
45	45	45	45	45
46	46	46	46	46
47	47	47	47	47
48	48	48	48	48
49	49	49	49	49
50	50	50	50	50
51	51	51	51	51
52	52	52	52	52
53	53	53	53	53
54	54	54	54	54
55	55	55	55	55

6

WETGEVENDE INITIATIEVEN/REALISATIES 19^E EEUW

- Wet 31 mei 1888 (Lejeune)

Recidive in België en Nederland

Een analyse van 200 jaar
rechtspraak en rechtsleer

PROEFSCHRIFT

ter verkrijging van de graad van doctor
aan de Universiteit Maastricht,
op gezag van de Rector Magnificus,
Prof. Mr. G.P.M.F. Mele
volgens het besluit van het College van Decanen,
in het openbaar te verdedigen
op 1 december 2010 om 16.00 uur

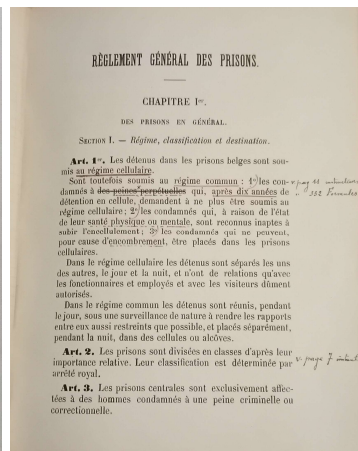
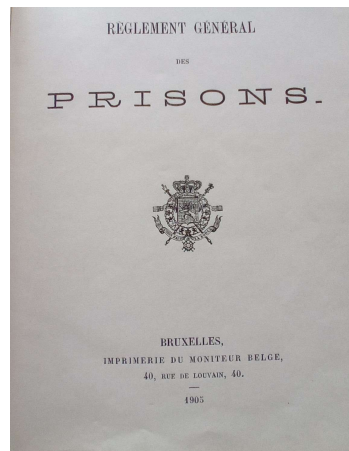
door

Martine Maria Dams

7

WETGEVENDE INITIATIEVEN/REALISATIES 19^E EEUW

→ Règlement général 30 septembre 1905 → later KB 21 mei 1965

8

RECENTERE WETGEVENDE REALISATIES

Veel wetgevend initiatief sedert Oriëntatienota 1996

(voorheen: probatiewet 1964, wet sociaal verweer 1930/1964)

- Wet 5 maart 1998 (voorwaardelijke invrijheidstelling) – Wet 18 maart 1998 (commissies voor de voorwaardelijke invrijheidstelling)
- Basiswet 12 januari 2005 – interne rechtspositie
- Wetten 17 mei 2006 – externe rechtspositie + strafuitvoeringsrechtbanken
- Wet 23 maart 2019 penitentiaire diensten/statuut personeel
- Bepalingen Strafwetboek (autonome werkstraf, 2002; straf onder elektronisch toezicht, 2014; autonome probatiestraf, 2014)
- Wet op de internering (2014, gerepareerd in 2016)

9

VOORUITZICHT WETBOEK VAN STRAFUITVOERING

... 2016

47. De Wet van 17 mei 2006 heeft echter een groot nadeel. De regels voor de veroordeelden met een geheel aan straffen tot en met drie jaar, zijn in de praktijk onuitvoerbaar door te lange proceduretermijnen en door de verplichte tussenkomst van de strafuitvoeringsrechter voor nagenoeg iedere beslissing. Om die reden is de wet voor deze categorie van veroordeelden nooit in werking getreden. Bovendien bevat de wet geen regels voor de uitvoering van andere strafrechtelijke veroordelingen dan de vrijheidsstraffen.

48. Het nieuw Wetboek van strafuitvoering zal daarin verandering brengen. Vooreerst regelt het de externe rechtspositie van alle veroordeelde gedetineerden en voorziet het ook in de uitvoeringsregels van de niet-vrijheidsberovende straffen zoals onder meer de werkstraf, de

(Geens, K., 2016, p. 21)

10

WAAROM WSU? - ILLUSTRATIES

Disparate regelgeving, maar ook:

- Aspecten die summier zijn geregeld (→ verschillende interpretaties) – bv. strafberekening/VI-datum
- Aspecten die niet zijn geregeld – bv. cumul van straffen/maatregelen
- Aspecten die niet coherent zijn geregeld – bv. ET als autonome straf en uitvoeringsmodaliteit gevangenisstraf

Editoriaal | Editorial

Strafuitvoering in België *anno 2020*

ERIC MAES¹,
ALEXIA JONCKHEERE² &
OLIVIA NEDERLANDT³

Panopticon, 40 (4), 237-253
© 2019 Maklu | ISSN 0771-1409 | July 2019

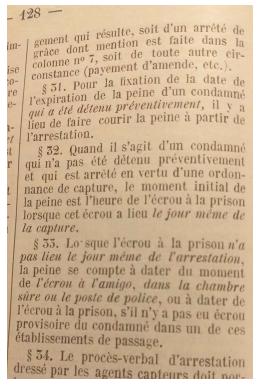
11

1.

STRAFBEREKENING

DATUM TOELAATBAARHEID VOORWAARDELIJKE INVRIJHEIDSTELLING

12

(Formules relatives au service des prisons, 1906, N° 39)

... 2007

Forum

De wetten betreffende de strafuitvoeringsrechtbanken en de externe rechtspositie van veroordeelden:
Mayday, Mayday?

FREDDY PIETERS*

3. GEEN SPOOR VAN STRAFBEREKENING

De ERV heeft van doen met de vrijheidsmomenten 'extra muros', en dus met het straf-einde. Maar ook voor de meeste SU-modaliteiten zijn tijdsvoorwaarden voor toelaatbaarheid gesteld. Nochtans is in de wet ERV niets terug te vinden over de strafberekening.

Art. 25 Swb stelt dat de duur van één dag correctionele gevangenisstraf² 24 uren bedraagt, en dat de duur van één maand 30 dagen is. Cassatie stelde in 1901 dat 1 jaar

² Art. 25 staat onder de titel: "Afdeling III. Correctionele gevangenisstraf", en niet onder de bepalingen die gemeen zijn aan criminele, correctionele en politiestrafen.

(Pieters, F., in *Panopticon*, 2007, nr. 4, p. 43-56)

13

HR CS
HOOG RAAD VOOR DE JUSTITIE

Colloquium

"De strafuitvoering : quo vadis ?"

Een jaar werking van de strafuitvoeringsrechtbanken

Brussel, 16 mei 2008
Programma

ZATERDAG 17 EN ZONDAG 18 MEI 2008 WWW.GVA.BE

GAZET VAN ANTWERPEN

METROPOOL **WILRIJK** **TREINSTAKING**
Bis 26 Bis 2
Rattenplaag aan appartementen Krijgelaan Dinsdag drukste vloedag van het jaar

1 man weet hoe celstraf wordt berekend
Gevangenen mogelijk te vroeg vrijgelaten

VANDAAG IN UW WEEKENDKRANT

EXCLUSIEF UIT CHINA
"Hoe kan ik slapen als mijn kind onder het puin ligt?" 20

SHOPIEN IN NEDERLAND
Volle kar 25 euro goedkoper 6

MAGAZINE
Peter Van Asbroeck "Ik heb meer rust dan vroeger"

PROF CASIMIR
wordt 65 "Ik ben geen genie"

NEEMT SOLLED
IN BREKEND NIEUWS
"Ik heb geen idolen" 38

IN ZIEKERHED
Ludo Giesberts "Ik heb geflirt met de dood" 12

30 FOTO'S VOOR €1*
Actiecode: 30PRINTS

ExtraFilm.be

... 2008

14

2. STRAFBECIJFERING ... 2010

2.1. Naar een wettelijke regeling van strafberekening

Denkwerk over de straftoemeting en de aansluiting van de fase van de strafuitvoering bij de straftoemeting omvat ook het thema van de strafbe- cijfering.

Strafbecijfering is tot nog toe een onderdeel van het administratieve de- tentiebeheer door de strafinrichtingen. Deze becijfering gaat over de bere- kering van de datum van het verstrijken van de straffen (het strafeinde) en de datum van toelaatbaarheid van bepaalde vormen van strafuitvoerings- modaliteiten (zoals voorwaardelijke invrijheidstelling).

18 Straf- en strafuitvoeringsbeleid: overzicht en ontwikkeling

VOORSTEL

De problematiek van de strafbeijfering maakt deel uit van het ruimere debat rond de straftoemeting en valt dus binnen de opdracht van de op te richten commissie ter evaluatie van de straftoemeting.

Het is evident dat het Directoraat-Generaal van de penitentiaire inrichtin- gen bij deze werkzaamheden zal betrokken zijn.

(De Clerck, S., 2010)

15

REVUE DE DROIT PÉNAL ET DE CRIMINOLOGIE > JURISPRUDENCE | 283

Note

Le calcul de la date d'admissibilité à la libération conditionnelle : plus délicat qu'il n'y paraît !

(Beernaert, M.-A., in *RDPC*, 2015, p. 283-295)

... 2013-2015

LE CALCUL DE LA PEINE DANS L'EXÉCUTION DES PEINES PRIVATIVES DE LIBERTÉ : PLAIDOYER POUR UNE SIMPLIFICATION, UNE TRANSPARENCE ET UNE PLUS GRANDE COHÉRENCE*

Damien VANDERMEERSCH
Avocat général à la Cour de cassation
Professeur à l'Université de Louvain et à l'Université Saint-Louis de Bruxelles

(Vandermeersch, D., 2013, p. 479-496)

L'exécution des peines privatives de liberté est avant tout tributaire de leur longueur mais aussi de la détermination de la date « pivot » d'admissibilité à la libération conditionnelle. Jusqu'à présent, le calcul de la peine se caractérise par une complexité et une opacité, où seuls quelques initiés y retrouvent leur chemin.

16

2.

CUMUL VAN STRAFFEN EN MAATREGELEN INTRA-/INTER-PEINES

17

18

Artikel

“Komen criminelen te vroeg vrij?”

Over suggestieve vragen en de zoektocht naar genuanceerde antwoorden in verband met de tijdsvoorwaarden voor voorwaardelijke invrijheidstelling¹

Eric Maes²

In de recente beleidsverklaring van de nieuwe minister van Justitie Jo Vandeurzen wordt voorgesteld om de rechter ten gronde meer inspraak te verlenen op het vlak van de voorwaardelijke invrijheidstelling (vender afgekoel als VI).³ Daarmee voegt de nieuwkaiken minister een volgend hoofdstuk toe aan het debat over de voorwaardelijke invrijheidstelling. De discussie over VI wordt overigens zowel bij elke regeringsonderhandeling gevoerd.

Kennelijk wordt aan de VI een grote symbolische waarde toegekend. De aandacht voor de VI staat echter niet in

gevolgd. Ennig incidenten met gedetineerden die voorwaardelijk in vrijheid zijn gesteld, kunnen leiden tot heel wat publieke (media) aandacht rekenen. Dat de gebruikelijke invrijheidstelling van bepaalde veroordeelden soms bij (de)toelaten de meden hoog doet opklimmen, heeft ook niet te verwonderen.

1. Krachtlijnen binnen het VI-debat en recente wetgevende hervormingen

Wanneer de VI in het middelpunt van de politieke en media aandacht komt te staan, draait de discussie vaak

van de strafbeoordeling en de methode waarop straffen worden uitgevoerd (in geval van cumulatie van veroordelingen). Het gaat hier dan niet alleen over de manier waarop de datum van toelaatbaarheid (voor VI en andere modaliteiten) wordt berekend. Dat op zich is al een vrij complex gegeven, waarbij soms ook interpretatieproblemen opdrukken.⁴ Tot nog toe is deze materie bijna uitsluitend via ministeriële onmiddellijk geregeld.

Daarnaast rijt ook nog de vraag naar de wijze waarop gevangenisstraffen moeten worden uitgevoerd wanneer er verschillende veroordelingen in het spel zijn. Gebaseerd op een jarenlange administratieve praxis worden vandaag de dag vrijheidsberovende straffen die in uitvoering worden gebracht, simultaan en verhoudingsgewijs uitgevoerd. Anders gesteld: in geval van cumulatie van meerdere gevangenisstraffen worden tijdens de detentie elke dag delen van verschillende veroordelingen uitgevoerd. In België verloopt de strafuitvoering dus niet volgens een strikt chronologisch stamien. Dit gegeven maakt het dan ook mogelijk dat nu soms nog altijd straffen worden uitgevoerd die dateren uit de tijd van de Expol Zo waren eind juni

dat kader moet niet alleen de eigenlijke strafberekeningsmethode verder uitgeklaard worden, bij voorkeur dienen we ook te evalueren naar een strafuitvoering volgens een chronologisch principe.

Ter illustratie: simultane vs. chronologische uitvoering van straffen

In het voorbeeld dat hier verder is uitgewerkt en in onderstaand schema wordt gevisualiseerd, is uitgegaan van de hypothese dat twee veroordelingen worden uitgevoerd: een eerste veroordeling tot vier jaar gevangenisstraf, en een tweede veroordeling tot twee jaar gevangenisstraf. De eerste veroordeling wordt uitgevoerd vanaf het begin van de opsluiting, terwijl de uitvoering van de tweede veroordeling wordt aanbevolen nadat reeds drie jaar van de eerste veroordeling is uitgezeten. Er is in dit voorbeeld eveneens verondersteld dat een voorwaardelijke invrijheidstelling zou worden toegekend nadat 5/6 van het straf totaal (van 6 jaar) is ondergaan.

... 2008

scenario 1: simultane uitvoering pro rata van het respectievelijke relatief aandeel in het (resterende) straf totaal

veroordeling 1: 4j. G
veroordeling 2: 2j. G

uitvoeringswijze: 1/3 dag voor veroordeling 1 (= 3 j.) 1/3 dag voor veroordeling 2 (= 1 j.) 2/3 dag voor veroordeling 2 (= 2 j.)

scenario 2: chronologische uitvoering van in uitvoering gebrachte straffen

veroordeling 1: 4j. G
veroordeling 2: 2j. G

uitvoeringswijze: 1/3 dag voor veroordeling 1 (= 4 j.) 1/3 dag voor veroordeling 2 (= 2 j.)

Resultaat:
volgens scenario 1: geen enkele van de twee straffen is volledig uitgevoerd vóór VI, wel partiel
volgens scenario 2: veroordeling 1 (4j) is volledig uitgevoerd vóór VI, met alle verdere implicaties

1) VI-proeftijd bedraagt 2 jaar (p.v. 5 jaar enkel strafstand van veroordeling 2 is o.i. van belang)
2) bij VI-herroeping (zonder nieuwe veroordeling) zal een volgende invrijheidstelling verkregen worden via VLV (< 3 j.)

schema: vergelijking van de impact van VI op de verdere strafuitvoering naargelang simultane (pro rata) dan wel chronologische uitvoering van straffen

juli-augustus-september 2008 | FATIK Nr. 119 | 11

(Maes, E., in *Fatik*, 2008, nr. 119, p. 43-56)

CIRCULAIRE n° 2/53

du 8 JANVIER 1953

Exécution simultanée de diverses peines d'emprisonnement

Application de l'alinéa 2 de l'article 95 du Code pénal

A M. le procureur du Roi du ressort.

Il est généralement admis que lorsqu'un condamné a à subir plusieurs peines d'emprisonnement, il ne les exécute pas successivement mais subit l'ensemble des peines. Cette manière de voir doit être approuvée pour diverses raisons, et notamment pour les deux suivantes:

- 1° Si l'on admettait l'exécution successive des peines, il arriverait — lorsqu'il s'agit, par exemple, d'exécuter dix peines d'un an d'emprisonnement — que le condamné parviendrait à la prescription de certaines peines pendant qu'il subit les autres;
- 2° Un condamné à plusieurs peines d'emprisonnement ne pourrait bénéficier de la libération conditionnelle qu'après avoir subi le tiers de la peine mise en dernier lieu à exécution, ce qui revient à dire que — contrairement à la volonté du législateur — il devrait avoir subi la totalité des peines autres que celle exécutée en dernier lieu.

... 1953

... 2008

 FEDERALE OVERHEIDSDIENST JUSTITIE Directoraat-generaal Justitiehuizen Brussel, 24/11/2008 D I E N S T O R D E R 2008/08	 SERVICE PUBLIC FEDERAL JUSTICE Direction générale des Maisons de justice Bruxelles, 24/11/2008 N O T E D E S E R V I C E 2008/08
<u>Bestemd voor</u> : de regionale directeurs, de directeurs en de attachés van het Directoraat generaal Justitiehuizen <u>Betreft</u>: cumulatie van straffen en maatregelen + bijlagen (4p)	<u>A l'attention</u> : des directeurs régionaux, directeurs et attachés de la Direction générale des Maisons de justice <u>Concerne</u> : cumul des peines et mesures + annexes (4p)
1) Basisbeginsel Verschillende straffen en maatregelen kunnen tegelijkertijd worden toegepast voor zover de effectieve opsluiting van de veroordeelde geen materiële belemmering vormt voor de uitvoering van een andere straf of maatregel in de gemeenschap. 2) Autonomie van de straf of maatregel Voor elke straf of maatregel is er een specifiek mandaat dat door een specifieke opdrachtgevende overheid is opgedragen aan het justitiehuis binnen een specifiek wettelijk of regelgevend kader en dat verband houdt met een specifieke rechterlijke beslissing met betrekking tot specifieke feiten.	1) principe de base Plusieurs peines et mesures peuvent être appliquées simultanément pour autant que l'incarcération effective du condamné ne fasse pas matériellement obstacle à l'exécution d'une autre peine ou mesure dans la communauté. 2) autonomie de chaque peine ou mesure Chaque peine ou mesure fait l'objet d'un mandat spécifique confié à la maison de justice par une autorité mandante spécifique dans un cadre légal ou réglementaire spécifique et lié à une décision judiciaire spécifique concernant des faits spécifiques.

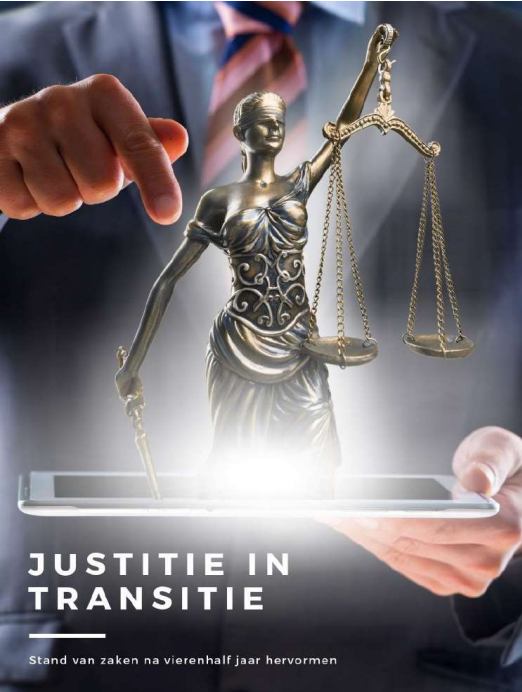
21

3.

INCOHERENTE REGELGEVING

AUTONOME STRAF VS. MODALITEIT VAN UITVOERING

22

... 2019

2.3.2.3 Een nieuw Wetboek van Strafvuivering

Volledig in de lijn met het nieuwe Strafwetboek bepaalt het voorontwerp Wetboek van Strafvuivering de regels voor de uitvoering van alle straffen, gevangenisstraffen en de niet-vrijheidsberovende alternatieven. Ook dit project is klaar om in een volgende legislatuur aan het Parlement te worden voorgelegd. De principes zijn dat alle gevangenisstraffen worden uitgevoerd volgens de wet en niet langer volgens ministeriële richtlijnen en dat alleen de rechterlijke macht (de strafuitvoeringsrechter) bevoegd is om de beslissingen te nemen over voorwaardelijke invrijheidstellingen of over bijzondere modaliteiten van strafuitvoering zoals het elektronisch toezicht. De penitentiaire administratie blijft enkel bevoegd voor de toekenning van uitgaansvergunningen en penitentiaire verloven.

Wat betreft de niet-gevangenisstraffen, zoals onder andere de werkstraf, de probatiestraf, de straf onder elektronisch toezicht en het probatie-uitstel, voorziet het wetboek dat ook de strafuitvoeringsrechter zal bevoegd zijn voor de controle op het verloop van deze straffen.

(Geens, K., 2019, p. 31)

25

19 MARS 2024 : CRÉATION D'UNE COMMISSION CODE DE L'EXÉCUTION DES PEINES

- Dans un contexte particulier, celui de l'adoption d'un nouveau code pénal, voté à la Chambre le 22 février 2024
- Une Commission en vue d'un Code de l'exécution des peines : une nouveauté !
Cf. Commissaires royaux et commissions de réforme pour le code pénal et le code d'instruction criminelle, dont les deux commissions d'experts créées par un arrêté ministériel du 30 octobre 2015 :
 - La commission de réforme du droit pénal
 - La commission de réforme de la procédure pénale

A l'époque, la rédaction d'un avant-projet de code de l'exécution des peines est également initiée, au sein du Cabinet du ministre de la Justice et de l'administration

26

LA COMMISSION CODE DE L'EXÉCUTION DES PEINES

- Arrêté ministériel du 13 mars 2024, publié au *MB* du 19 mars 2024
- Entrée en vigueur le jour de publication
- Double mission :
 - **Elaborer une note d'orientation**, qui prépare la rédaction du Code de l'exécution des peines en tenant compte des travaux préparatoires effectués sous la législature précédente et des travaux sur la réforme du Code pénal
 - **Elaborer un projet de Code de l'exécution des peines** avant l'expiration du délai de deux ans après la publication du nouveau Code pénal au *Moniteur belge*

27

8 AVRIL 2024 : PUBLICATION DU NOUVEAU CODE PÉNAL

40520	BELGISCH STAATSBAD — 08.04.2024 — MONITEUR BELGE
FEDERALE OVERHEIDSDIENST JUSTITIE [C – 2024/002052] 29 FEBRUARI 2024. — Wet tot invoering van boek I van het Strafwetboek (1) FILIP, Koning der Belgen, Aan allen die nu zijn en hierna wezen zullen, Onze Groet. De Kamer van volksvertegenwoordigers heeft aangenomen en Wij bekrachtigen hetgeen volgt : HOOFDSTUK 1 — Voorafgaande bepaling Artikel 1. Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 74 van de Grondwet. HOOFDSTUK 2 — Het Strafwetboek Boek I Art. 2. De hiernavolgende bepalingen vormen boek I van het Strafwetboek: Art. 38. Deze wet treedt in werking twee jaar na de dag van de bekendmaking van deze wet in het <i>Belgisch Staatsblad</i>, met uitzondering van de artikelen 42 en 46 van het Strafwetboek en artikel 25 van deze wet die in werking treden op 1 januari 2035.	SERVICE PUBLIC FEDERAL JUSTICE [C – 2024/002052] 29 FEVRIER 2024. — Loi introduisant le livre 1er du Code pénal (1) PHILIPPE, Roi des Belges, A tous, présents et à venir, Salut. La Chambre des représentants a adopté et Nous sanctionnons ce qui suit : CHAPITRE 1er — Disposition préliminaire Article 1er. La présente loi règle une matière visée à l'article 74 de la Constitution. CHAPITRE 2 — Le Code pénal Livre 1er Art. 2. Les dispositions qui suivent forment le livre 1er du Code pénal: Art. 38. La présente loi entre en vigueur deux ans après le jour de sa publication au <i>Moniteur belge</i> à l'exception des articles 42 et 46 du Code pénal et de l'article 25 de la présente loi qui entrent en vigueur le 1er janvier 2035.

28

40548	BELGISCH STAATSBAD — 08.04.2024 — MONITEUR BELGE	
FEDERALE OVERHEIDSDIENST JUSTITIE [C – 2024/002088] 29 FEBRUARI 2024. — Wet tot invoering van boek II van het Strafwetboek (1) FILIP, Koning der Belgen, Aan allen die nu zijn en hierna wezen zullen, Onze Groet. De Kamer van volksvertegenwoordigers heeft aangenomen en Wij bekrachtigen hetgeen volgt : HOOFDSTUK 1 — <i>Voorafgaande bepaling</i> Artikel 1. Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 74 van de Grondwet. HOOFDSTUK 2 — <i>Boek II van het Strafwetboek</i>	SERVICE PUBLIC FEDERAL JUSTICE [C – 2024/002088] 29 FEVRIER 2024. — Loi introduisant le livre II du Code pénal (1) PHILIPPE, Roi des Belges, A tous, présents et à venir, Salut. La Chambre des représentants a adopté et Nous sanctionnons ce qui suit : CHAPITRE 1er. — <i>Disposition préliminaire</i> Article 1er. La présente loi règle une matière visée à l'article 74 de la Constitution. CHAPITRE 2 — <i>Livre II du Code pénal</i>	
	BELGISCH STAATSBAD — 08.04.2024 — MONITEUR BELGE	40665
FEDERALE OVERHEIDSDIENST JUSTITIE [C – 2024/002089] 29 FEBRUARI 2024. — Wet tot invoering van een beveiligingsmaatregel ter bescherming van de maatschappij (1) FILIP, Koning der Belgen, Aan allen die nu zijn en hierna wezen zullen, Onze Groet. De Kamer van volksvertegenwoordigers heeft aangenomen en Wij bekrachtigen hetgeen volgt :	SERVICE PUBLIC FEDERAL JUSTICE [C – 2024/002089] 29 FEVRIER 2024. — Loi en vue d'insérer une mesure de sûreté pour la protection de la société (1) PHILIPPE, Roi des Belges, A tous, présents et à venir, Salut. La Chambre des représentants a adopté et Nous sanctionnons ce qui suit :	

29

LA COMPLÉMENTARITÉ DES DEUX CODES

- Le code pénal actuel contient des dispositions relatives à l'exécution des peines
- Le nouveau code pénal également, en attendant l'adoption d'un code de l'exécution des peines
- Objectif du nouveau code de l'exécution des peines : regrouper toutes les règles relatives à l'exécution des peines au sein d'un même code

En enlevant du nouveau code pénal ce qui a trait à l'exécution des peines, en insérant des dispositions de l'ancien code pénal qui n'ont pas été reprises dans le nouveau code pénal, en rassemblant des dispositions actuellement dispersées dans d'autres textes de lois, en légiférant sur ce qui est actuellement traité par la coutume...

30

COMPOSITION DE LA COMMISSION

Des experts scientifiques, des experts praticiens et des représentants

- Monsieur Eric Maes, chef de travaux à l'INCC
- Madame Alexia Jonckheere, cheffe de travaux à l'INCC
- Madame Marie-Aude Beernaert, professeure ordinaire à l'UC Louvain
- Madame Olivia Nederlandt, chargée de cours à UC Louvain Saint-Louis Bruxelles
- Madame Kristel Beyens, professeure à la VUB (suppléante Mme Sonja Snacken, professeure honoraire VUB)
- Madame Hildegard Penne, avocat général auprès du parquet général d'Anvers (suppléant M. Olivier Lins, substitut du PG du PG d'Anvers)
- Madame Esther Vanderstraeten, juge aux chambres néerlandophones du tribunal de l'application des peines de Bruxelles (suppléant M. Luc Potargent, juge au tribunal de l'application des peines d'Anvers)
- Madame Catherine Urbain, conseiller à la cour d'appel de Liège, juge au tribunal de l'application des peines de Liège (suppléant M. Jean-François Funck, juge à la chambre francophone du tribunal de l'application des peines de Bruxelles)
- En ce qui concerne leurs compétences relatives à l'exécution des peines et à désigner par eux :
 - Un représentant et un suppléant de l'administration compétente de la Communauté flamande
 - Un représentant et un suppléant de l'administration compétente de la Communauté française
 - Un représentant et un suppléant de l'administration compétente de la Communauté germanophone
 - Trois représentants du SPF Justice, en fonction du sujet traité par la commission.

Monsieur Eric Maes et madame Alexia Jonckheere sont nommés co-présidents de la commission.

(art. 2 de l'arrêté ministériel du 13 mars 2024, tel que modifié par l'arrêté ministériel du 16 mai 2024)

31

QUELQUES ENJEUX EN TERMES DE CODIFICATION

1. L'étendue des travaux de la Commission

➤ La notion de « peines » est-elle à entendre *stricto sensu* au sens juridique du terme comme toute peine prévue par le code pénal (principale, accessoire ou subsidiaire) ou *lato sensu* au sens criminologique, comme toute « peine et mesure » ?

- Le nouveau Code doit-il porter sur l'exécution des 19 peines du nouveau code pénal ou uniquement celles pour lesquelles le TAP dispose de certaines compétences ?
- Qu'en est-il des mesures prévues par le code pénal ou des lois particulières : sursis probatoire, internement... ?
- Qu'en est-il de la loi de principes sur le statut juridique « interne » des détenus ?
- Mais également l'effacement et la réhabilitation (cf. code d'instruction criminelle), l'enquête pénale d'exécution... ?
- Et l'exécution, en Belgique, de décisions de cours et tribunaux étrangers, voire de juridictions internationales ?
- ...

1. La peine d'emprisonnement
2. Le traitement sous privation de liberté (2035)
3. La peine de surveillance électronique
4. La peine de probation
5. La peine de travail
6. *La mise à disposition du TAP / le suivi prolongé*
7. *La déchéance de certains droits civils et politiques*
8. *L'interdiction professionnelle*
9. *La déchéance du droit de conduire*
10. *L'interdiction de résidence, de lieu ou de contact*
11. La condamnation par déclaration de culpabilité
12. L'amende
13. *La confiscation*
14. *La confiscation élargie*
15. *La peine pécuniaire fixée en fonction du profil escompté ou obtenu de l'infraction*
16. La peine de prestation en faveur de la communauté
17. L'interdiction d'exercer une activité relevant de l'objet
18. *La publication de la décision de condamnation*
19. *La fermeture d'établissement*

32

QUELQUES ENJEUX EN TERMES DE CODIFICATION

2. La suppression des commissions de probation

- Proposée dès 1985 dans le cadre de la réforme du code pénal menée par Robert Legros, pour des raisons de cohérence
 - Appuyée par les Commissions Dupont (2001) et Holsters (2003)
 - Discutée en 2014 dans le cadre de l'adoption de la loi relative à la peine de probation autonome mais laissée en suspens pour des raisons budgétaires
 - Décidée dans le cadre du nouveau code pénal (abrogation de la loi du 29 juin 1964 par l'art. 35 de la loi 29/2/24 introduisant le livre Ier du Code pénal)
- Transfert de compétences vers les tribunaux de l'application des peines
- Dans la partie de l'exposé des motifs relative à la peine de prestation en faveur de la communauté prévue spécifiquement pour les personnes morales, il est expliqué que le choix a été fait d'utiliser dans le nouveau code pénal le terme générique de 'tribunal de l'application des peines', sans indiquer s'il s'agit du tribunal dans sa composition collégiale (multidisciplinaire) ou du juge unique de l'application des peines. La Commission Code de l'exécution des peines devra donc préciser la répartition des compétences
 - Une note de bas de page précise toutefois que « On peut penser qu'il s'agira ici d'une compétence confiée au tribunal de l'application des peines siégeant seul », sans que ce commentaire ne soit précisé sur sa portée (ne vise-t-il que la peine de prestation imposable aux personnes morales ou toutes les peines) ou argumentée (p.231).

33

QUELQUES ENJEUX EN TERMES DE CODIFICATION

3. Le besoin d'informations centralisées concernant l'exécution des peines

- Actuellement, multiples bases de données peu articulées entre elle
- Pratiques diversifiées, partiellement documentées... en termes de mise à exécution des peines
- Vers la création d'un registre de l'exécution des peines ?

4. Un délai raisonnable dans la mise à exécution des peines

Quelle faisabilité d'une mise à exécution « le plus rapidement possible » des peines restrictives de liberté ? Quelles balises pour les peines privatives de liberté ?

- Faut-il prévoir des délais d'exécution ou s'en tenir au principe du délai raisonnable ?
- Faut-il prévoir un dispositif permettant de tenir compte des conditions actuelles de mise à exécution des peines ?
- Jusqu'où aller dans l'individualisation des peines au moment de leur exécution ?

34